

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ПСИХОЛОГІЯ ОСВІТИ

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 «Психологія»

ОДЕСА
ОНУ
2023

**УДК 159.9:37(072)
П863**

Укладач:

А. Х. Гудімова, доктор філософії зі спеціальності 053 Психологія, доцент кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

О. І. Кононенко, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Е. М. Псядло, доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної та клінічної психології факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано вченою радою факультету
психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 4 від 22 березня 2023 року.*

**Психологія освіти [Електронний ресурс] : електрон. метод.
П863** рекомендації до самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» / уклад. А. Х. Гудімова. – Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. – 40 с. – 0,9 МБ.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» містять передмову, зміст самостійної роботи з дисципліни, питання для самоконтролю знань, завдання, список літератури для роботи з першоджерелами.

Методичні рекомендації допоможуть у засвоєнні теоретичних знань у сфері психології освітнього процесу, а також психологічних служб закладів освіти та розрахований на здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія», аспірантів, викладачів та всіх тих, хто вивчає психологію освіти та психологію організацій.

УДК 159.9:37(072)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.	
Психологія освіти як наука: загальні засади	7
Тема 1. Об'єкт, предмет, цілі та завдання психології освіти	7
Тема 2. Основні групи дослідницьких методів у психології освіти	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.	
Психологічний зміст навчально-виховної та педагогічної діяльності	13
Тема 3. Психологічний аналіз навчання з позицій вчителя та учнів	13
Тема 4. Психологічні особливості виховання, самовиховання та перевиховання	15
Тема 5. Психологічна характеристика педагогічної діяльності	18
Тема 6. Порівняльний аналіз професійно-педагогічного спілкування з учнями та педагогічним колективом	20
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.	
Психологічна служба у сфері освіти	22
Тема 7. Специфіка організації психологічної служби в системі освіти України	22
Тема 8. Психолого-педагогічний супровід в навчально-виховному процесі	24
Тема 9. Робота психолога з дітьми початкової школи	28
Тема 10. Особливості роботи психолога з дітьми середньої та старшої ланки школи	30
Тема 11. Основні завдання та методи роботи психологічної служби позашкільного закладу	32
Тема 12. Напрями роботи та функції психологічної служби у закладах вищої освіти	34
ЛІТЕРАТУРА	37

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Психологія освіти» є обов'язковою дисципліною в освітній програмі підготовки фахівців за спеціальністю 053 «Психологія». Навчальна дисципліна вивчає психологічні закономірності взаємодії суб'єктів навчання з педагогічними працівниками у навчально-виховному процесі, специфіку діяльності психологічної служби у закладах освіти.

Завдання дисципліни:

- розкрити зміст та місце психології освіти в системі наукового знання, закони, принципи, підходи, методи та психологічний сенс навчання, виховання та педагогічної діяльності;
- розкрити психологічну сутність основних понять сучасної педагогічної діяльності;
- вивчити психологічні особливості розвитку суб'єкта навчання та виховання на всіх етапах навчально-виховного процесу;
- розкрити предметний зміст та мотивацію сучасної педагогічної діяльності;
- сформувати вміння використовувати теоретичні знання для аналізу поведінки суб'єктів навчання різних вікових категорій;
- сформувати навички аналізу психологічних аспектів педагогічної діяльності з метою їх застосування в майбутній діяльності;
- сприяти становленню особистісної професійно-педагогічної позиції в аналізі та оцінці педагогічної діяльності фахівців різного профілю сучасних освітніх систем.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- теоретико-методологічні засади психології освіти;
- категоріально-понятійний апарат психології освіти;
- методологічні принципи педагогічної психології;
- психологічну специфіку освітньої діяльності;
- психологічні особливості навчання та виховання;
- психологічну сутність педагогічної діяльності;

- індивідуально-психологічні фактори впливу на ефективність навчально-виховного процесу;
- психологічні характеристики учбово-педагогічної взаємодії та спілкування;
- зміст, форми і методи роботи психологічної служби;
- специфіку діяльності практичного психолога у системі освіти.

вміти:

- аналізувати психолого-педагогічні явища та факти;
- визначати специфіку організації та управління учбовою діяльністю учнів та вплив цих процесів на їх інтелектуальний і особистісний розвиток, а також на учбово-пізнавальну активність;
- володіти методами аналізу навчально-виховних ситуацій;
- визначати та оцінювати критерії ефективності навчання;
- організовувати продуктивну взаємодію з суб'єктами навчання та викладачами;
- аналізувати та об'єктивно оцінювати педагогічний досвід;
- виявляти унікальність й особливу роль становлення особистості на різних вікових етапах, мотиви її поведінки, внутрішні інстанції;
- аналізувати якість результатів педагогічної діяльності;
- визначати продуктивність педагогічного процесу та оптимальність умов досягнення високих результатів у професійній діяльності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

- Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.
- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

- ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
- ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т. ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.
- ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів тощо відповідно до вимог замовника.
- ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культурні чи гендерно-вікові відмінності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Психологія освіти як наука: загальні засади

Тема 1. Об'єкт, предмет, цілі та завдання психології освіти

Мета: вивчити особливості сфери застосування знань з психології освіти у контексті взаємодії викладача зі здобувачами освіти, психологів зі здобувачами різного віку, викладачами та батьками.

Методичні вказівки: при виконанні завдання здобувачам необхідно звернути увагу на те, що в результаті педагогічної діяльності у здобувачів мають сформуватися не лише знання, а й формування особистості, яка в процесі навчально-виховного процесу повинна мати змогу до самоактуалізації.

Освіта як цілеспрямований процес становлення людини, її навчання та соціалізації вимагає чітких критеріїв ефективності та якості. Одним із таких критеріїв виступають розвивальні можливості освіти. Забезпеченням розвивального компонента освіти займаються психологічні служби. Психологи основну увагу у психології освіти зосереджують на вивченні психологічних закономірностей навчання і виховання дітей, підлітків, юнаків і дорослих людей.

Термінологічний тезаурус: освіта, психологія, психологічна служба в системі освіти, суб'єктність, соціокультурний досвід, інтелектуальний розвиток, особистісний розвиток, об'єкт психології освіти, предмет психології освіти, навчання, виховання, розвиток, педагог, суб'єкт навчання, здобувач освіти.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте предмет психології освіти.
2. Надайте характеристику об'єкта психології освіти.
3. У чому полягає сутність суб'єктності освіти?
4. Які завдання вирішує психологія освіти?
5. Яким чином співвідносяться поняття «психологія» та «освіта»?
6. Яка мета психологічної служби у освітньому просторі?

Завдання: скласти опорний конспект з теми.

Опорний конспект використовується для наочного представлення навчального матеріалу в цілому, а також за окремими частинами, підкреслюючи структуру, основні та другорядні елементи, що необхідно для засвоєння дисципліни та підготовки до заліку.

Для адекватного засвоєння дисципліни рекомендовано, щоб опорний конспект відповідав наступним критеріям:

- обсяг – 2 сторінки формату А4 (в електронній або письмовій формі за вибором здобувача);
- повнота викладу змісту теми;
- наочність та лаконічність;
- структурованість матеріалу (розподіл на блоки);
- відтворення причинно-наслідкових зв'язків між смисловими блоками опорного конспекту.

Рекомендована література:

1. Бутенко Л. Л., Ігнатович О. Г., Швирка В. М. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. Старобільськ, 2015. 112 с.
2. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Лекції : навч. посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 144 с.
3. Педагогічна та професійна психологія : конспект лекцій здобувачів. Уклад. Богдан Ж. Б., Солодовник Т. О. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. 68 с.
4. Психологічна служба в системі освіти: Курс лекцій. Укладач: І. С. Загурська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. 166 с
5. Психологічна служба в освіті [Електронний ресурс]: наук.-допом. бібліогр. покажч. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека, уклад. Л. Дейнека. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2019. 157 назв.
6. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. та ін. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібник. Київ : Просвіта, 2019. 400 с.
7. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова і педагогічна психологія: підручник. К., 2017. 480 с.

Тема 2. Основні групи дослідницьких методів у психології освіти

Мета: ознайомитися з арсеналом методів, які психолог може використовувати у своїй взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на те, що психологія освіти використовує як загальнонаукові, так і загальнопсихологічні методи, модифікуючи їх та доповнюючи спеціальними напрацюваннями у межах даної дисципліни.

При вивченні літератури здобувачам рекомендується засвоїти, що значною перевагою застосування методів дослідження є те, що їх використання дозволяє як протестувати об'єктивні знання індивіда, так і осягнути його внутрішній світ. Саме це відкриває прямий шлях до розуміння закономірностей розвитку людини в умовах навчання та виховання.

Термінологічний тезаурус: метод, методологія, психодіагностичний метод, вимірювально-оцінкова спрямованість, стандартизованість, валідність, надійність, спостереження, самоспостереження, експеримент, аналіз результатів діяльності, опитування, тестування, професіографія, бесіда, інтерв'ю.

Питання для самоконтролю

1. Надайте характеристику методу спостереження.
2. Назвіть відмінності лабораторного та природного експерименту.
3. Який специфічний вид експерименту застосовується у психології освіти? Надайте його характеристику.
4. Яка мета проведення аналізу продуктів діяльності?
5. Які можна виділити переваги та недоліки методу спостереження?
6. Які характерні особливості методу тестування у психології освіти?
7. У чому полягає сутність професіографії?

Завдання: виконати практичне завдання з теми.

Інструкція до завдання: ознайомтеся з психодіагностичною методикою «Діагностика емоційного інтелекту».

Призначення. Методика запропонована для виявлення здатності розуміти відношення особистості, що репрезентується, в емоціях і керуванні емоційною сферою на основі ухвалення рішень. Вона складається з 30 тверджень і містить 5 шкал:

- 1) емоційна обізнаність;
- 2) управління своїми емоціями (емоційна відхідливість);
- 3) самомотивація (вільне управління своїми емоціями, окрім пункту 14);
- 4) емпатія;
- 5) розпізнавання емоцій інших людей (уміння впливати на емоційний стан інших людей).

Інструкція. Нижче Вам будуть запропоновані вислови, які так чи інакше відображають різні сторони вашого життя. Будь ласка, запишіть цифру праворуч від кожного твердження, оцінюючи Вашу відповідь за однією з градацій.

- Повністю не згоден (– 3 бали).
- В основному не згоден (– 2 бали).
- Частково не згоден (– 1 бал).
- Частково згоден (+1 бал).
- В основному згоден (+2 бали).
- Повністю згоден (+3 бали)

Опитувальник

1. Для мене як негативні, так і позитивні емоції слугують джерелом знання про те, як діяти в житті.
2. Негативні емоції допомагають мені зрозуміти, що я повинен змінити в своєму житті.
3. Я спокійний, коли відчуваю тиск з боку іншої людини.
4. Я здатний спостерігати зміну своїх власних відчуттів.
5. Коли необхідно, я можу бути спокійним і зосередженим для того, щоб діяти відповідно до запитів життя.
6. Коли необхідно, я можу викликати у себе широкий спектр позитивних емоцій: веселощі, радість, внутрішнє піднесення та гумор.
7. Я стежу за тим, як я себе почуваю.

8. Після того, як щось збентежило мене, я можу легко упоратися зі своїми почуттями.
9. Я здатний вислуховувати проблеми інших людей.
10. Я не зациклююся на негативних емоціях.
11. Я чутливий до емоційних потреб інших.
12. Я можу впливати на інших людей заспокійливо.
13. Я можу примусити себе знову й знову ставати перед перешкодами.
14. Я прагну відноситись до життєвих проблем творчо.
15. Я адекватно реагую на настрої, прагнення і бажання інших людей.
16. Я можу легко входити в стан спокою, готовності та зосередженості.
17. Коли дозволяє час, я звертаюся до своїх негативних почуттів і розмірковую про те, в чому проблема.
18. Я здатний швидко заспокоїтися після несподіваного засмучення.
19. Знання про власні почуття допомагають мені підтримувати себе «у формі».
20. Я добре розумію емоції інших людей, навіть якщо вони не висловлюються відверто.
21. Я можу точно розпізнавати емоції за виразом обличчя.
22. Я можу легко відкинути негативні відчуття, коли необхідно діяти швидко.
23. Я добре розпізнаю ознаки того, що людина потребує в цю хвилину.
24. Люди вважають мене знавцем переживань інших людей.
25. Люди, які усвідомлюють свої справжні почуття, краще керують своїм життям.
26. Я здатний поліпшити настрій інших людей.
27. Зі мною можна порадитися з питань відносин між людьми.
28. Я добре налаштовуюсь на емоції інших людей.
29. Я допомагаю іншим використовувати їхні власні намагання для досягнення мети.
30. Я можу легко відсторонитись від неприємних почуттів.

Обробка та інтерпретація даних

Ключ

Шкала «Емоційна обізнаність» – пункти 1, 2, 4, 17, 19, 25.

Шкала «Управління власними емоціями» – пункти 3, 7, 8, 10, 18, 30.

Шкала «Самомотивація» – пункти 5, 6, 13, 14, 16, 22.

Шкала «Емпатія» – пункти 9, 11, 20, 21, 23, 28.

Шкала «Розпізнавання емоцій інших людей» – пункти 12, 15, 24, 26, 27, 29.

Рівні парціального емоційного інтелекту відповідно до знаку результатів:

14 і більше – високий; 8-13 – середній; 7 і менш – низький.

Інтеграційний рівень емоційного інтелекту з урахуванням домінуючого знаку визначається за наступними кількісними показниками:

70 і більше – високий; 40-69 – середній; 39 і менше – низький.

Рекомендована література:

1. Євтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В. Педагогічна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2018. 420 с.
2. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Лекції : навч. посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 144 с.
3. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навч. посібник. Київ: Каравела, 2019. 264 с.
4. Педагогічна та професійна психологія : конспект лекцій здобувачів. Уклад. Богдан Ж. Б., Солодовник Т. О. Харків : НТУ «ХП», 2016. 68 с.
5. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. та ін. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібник. Київ : Просвіта, 2019. 400 с.
6. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова і педагогічна психологія: підручник. К., 2017. 480 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Психологічний зміст навчально-виховної та педагогічної діяльності

Тема 3. Психологічний аналіз навчання з позицій вчителя та учнів

Мета: ознайомитися зі специфічною діяльністю – учбовою, в якій особа, що навчається є не лише суб'єктом, але й об'єктом навчальної діяльності.

Методичні вказівки: при вивченні психологічної літератури здобувачам необхідно зробити акцент на тому, що навчання є формою організації процесу передачі знань, соціальною системою, що спрямована на передачу новому поколінню досвіду попередніх. У системі навчання активно взаємодіють педагог та здобувач. Ця взаємодія здійснюється шляхом спілкування, внаслідок якого здійснюється учбова діяльність. Починаючи здійснювати навчальний процес, педагог має певну мету та мотив діяльності. Здобувач, що включений у цей процес, також має мету та мотив діяльності, але вони інші, ніж у педагога. Мотиви педагога та здобувача можуть як збігатися, так і бути прямо протилежними.

Термінологічний тезаурус: учбова діяльність, учіння, научіння, навчання, учбове завдання, учбова мета, учбові дії, спосіб дії, психологія навчання, учбова потреба, учбова мотивація, контроль, оцінювання, самооцінювання, контроль, самоконтроль, педагогічні мотиви, педагогічна мотивація.

Питання для самоконтролю

1. Надайте характеристику компонентів учбової діяльності.
2. Надайте порівняльну характеристику ролі педагога та здобувача в учбовій діяльності.
3. Охарактеризуйте відмінності понять «навчання» та «учбова діяльність».
4. Яким чином співвідносяться учбова потреба та учбова мотивація?

5. Що являє собою учбове завдання?
6. Як впливає комбінація оцінювання педагогом та самооцінювання здобувача на засвоєння знань?
7. Назвіть етапи формування самоконтролю здобувачів.
8. Назвіть провідні мотиви педагогів.
9. Надайте характеристику поняттям «учіння» та «научіння».
10. Назвіть центральні постулати особистісно-центрованого підходу до навчання.

Завдання: підготуватися до тестування з теми.

Тест – це завдання у вигляді запитань з чотирма варіантами відповіді, які спрямовані на визначення рівня засвоєння здобувачами теми.

Для успішного проходження тесту необхідно дотримуватися наступних рекомендацій:

- підготовку необхідно починати завчасно;
- необхідно вивчити означену тему за допомогою рекомендованих джерел або джерел за вибором здобувачів;
- необхідно визначити ряд понять, які необхідно засвоїти;
- необхідно проаналізувати, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми;
- для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу бажано скласти короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу;
- необхідно визначити проблеми в опрацьованому матеріалі, які недостатньо зрозумілі. З цими питаннями можна звернутися за консультацією до викладача.

Рекомендована література:

1. Амеліна О. С., Цуркан О. В. Дистанційне та змішане навчання. Досвід, поради, інструменти. Х.: Основа, 2022. 128 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 304 с.
3. Євтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В. Педагогічна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2018. 420 с.

4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.
5. Левус Н. І., Волошок О. В. Педагогічна психологія в схемах і таблицях : навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка; Артос, 2015. 340 с.
6. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навч. посібник. Київ: Каравела, 2019. 264 с.
7. Турищева Л., Дорошко І., Малихіна О. Шкільний психолог в умовах НУШ. Професійний супровід початкової ланки освіти. Х.: Основа, 2020. 144 с.

Тема 4. Психологічні особливості виховання, самовиховання та перевиховання

Мета: розуміти процеси формування особистості, зокрема, процеси самовизначення, формування світогляду, цінностей та життєвих цілей в контексті взаємодії між вихованням та самовихованням.

Методичні вказівки: здобувачі мають звернути увагу на психологічні процеси, які відбуваються в особистості під час виховання, самовиховання та перевиховання на різних вікових етапах, зокрема, на процеси ідентифікації, осмислення власного життя, формування цінностей, розвитку соціальної компетентності; значення впливу соціального оточення, сім'ї, закладів освіти, виховних закладів, технологій та методів виховання на формування особистості; особливості перевиховання, яке може бути необхідним у випадках порушень поведінки або соціальної адаптації особистості.

Термінологічний тезаурус: виховання, самовиховання, перевиховання, соціалізація, адаптація, реабілітація, ідентифікація, соціальна компетентність,

цінності, поведінка, соціальні інститути, виховні заклади, технології виховання, методи виховання, принципи виховання, саморегуляція, мотивація.

Питання для самоконтролю

1. Чим відрізняються поняття «виховання», «самовиховання» та «перевиховання»?
2. Назвіть умови, за яких виховання може вважатися самовихованням.
3. Надайте характеристику методам самовиховання.
4. Надайте характеристику категорії здобувачів освіти, які потребують перевиховання.
5. Назвіть етапи перевиховання у середній школі.
6. Надайте перелік результатів виховного процесу.
7. Які критерії вихованості Ви знаєте?

Завдання: підготувати презентацію з теми.

Презентація являє собою форму представлення матеріалу у вигляді наочних інформативних слайдів, які об'єднані тематикою та загальними принципами оформлення. Перевагою застосування презентацій є те, що поєднання різноманітних способів представлення інформації (текст, графічні елементи, таблиці, схеми тощо) значно підвищує повноту її сприйняття, а також дозволяє засвоїти матеріал за допомогою асоціацій.

Для успішного представлення теми в усній формі за допомогою презентації на занятті необхідно дотримуватися наступних рекомендацій:

- Підготовку презентації необхідно починати заздалегідь: вивчити літературу з теми, скласти план, продумати структуру.
- Структура повинна мати такі елементи: титульний слайд, вступ, основна частина, висновки та список використаних джерел.

На титульному слайді необхідно вказати назву закладу вищої освіти, факультету, тему презентації, прізвище та ініціали здобувача, курс, групу.

У вступі необхідно обґрунтувати обрану тему, вказати актуальність проблеми та значення, зазначити мету доповіді, викласти сутність питання.

В основній частині важливим є виклад змісту в єдності тексту, ілюстрацій та інших засобів графічної візуалізації інформації.

Висновки мають бути чіткими, лаконічними. Загальноприйнятим є повторення основної думки задля акцентування обраної теми, а у кінці підсумувати найбільш важливі положення.

Необхідним є вказати джерела цитування як тексту, так і ілюстрацій.

- Кількість слайдів 15–20.
- Час виступу обмежений до 7 хвилин.
- Обов'язково повинно бути єдине стильове оформлення презентації.
- Не рекомендується використовувати більш як два шрифти різного написання та застосовувати різні типи написання тексту (і курсивом, і підкресленнями, і жирним шрифтом).
- На одному слайді може бути розміщений мінімальний закінчений обсяг інформації.
- На слайдах у текстових блоках необхідно розміщувати виключно текст, що вимагає точного відтворення (терміни, цитати, роз'яснювальні підписи до графічних елементів).
- На одному слайді рекомендовано поєднувати різнотипну інформацію (текст, ілюстрація, схема тощо).

Рекомендована література:

1. Бутенко Л. Л., Ігнатович О. Г., Швирка В. М. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. Старобільськ, 2015. 112 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 304 с.
3. Євтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В. Педагогічна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2018. 420 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.

5. Левус Н. І., Волошок О. В. Педагогічна психологія в схемах і таблицях : навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка; Артос, 2015. 340 с.
6. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навч. посібник. Київ: Каравела, 2019. 264 с.
7. Турищева Л., Дорожко І., Малихіна О. Шкільний психолог в умовах НУШ. Професійний супровід початкової ланки освіти. Х.: Основа, 2020. 144 с.

Тема 5. Психологічна характеристика педагогічної діяльності

Мета: дослідити психологічні аспекти діяльності та особистісні особливості педагогів, що впливають на результативність процесів навчання та виховання здобувачів освіти.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на такі аспекти педагогічної діяльності: особистість педагогів, взаємовідносини зі здобувачами освіти, методи навчання та оцінювання. Здобувачам необхідно засвоїти, які особливості особистості педагога можуть впливати на ефективність його роботи. До таких характеристик можуть належати: рівень саморозвитку, ставлення до дітей, комунікабельність, толерантність, емоційна стабільність, емоційна компетентність педагога тощо. Важливим питанням є вибір педагогом методів комунікації, що мають бути найбільш ефективними для взаємодії зі здобувачами, а також принципів, прийомів взаємодії, що дозволяють створювати позитивний клімат в класі / аудиторії та сприяють успішному навчанню та вихованню. Психологічний стан та індивідуальні особливості педагога можуть впливати на ефективність його діяльності та взаємодію зі здобувачами. Необхідно вивчити різноманітні методи навчання, які використовують педагоги, та їхні психологічні особливості. Це дозволить зрозуміти, які методи навчання є ефективними для різних категорій здобувачів, їхніх психологічних особливостей та потреб. Психологічні аспекти оцінювання в навчальному процесі є рушійним аспектом навчально-педагогічної діяльності, зокрема: вплив оцінок на мотивацію до навчання, самооцінку, внутрішній і зовнішній

мотиваційний стимул тощо. Це допоможе зрозуміти, як педагог може використовувати оцінки для створення ситуацій успіху для здобувачів.

Термінологічний тезаурус: педагогічна діяльність, педагогічні знання, педагогічні вміння, педагогічні здібності, педагогічна майстерність, методична культура, педагогічна взаємодія, педагогічний діалог, педагогічна комунікація, мотивація педагогічної діяльності, педагогічна рефлексія, стилі педагогічної діяльності, особистісно-орієнтоване навчання, активізація пізнавальної діяльності здобувачів, педагогічна етика, професійні компетенції педагога.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає психологічний зміст педагогічної діяльності?
2. Класифікуйте та охарактеризуйте педагогічні здібності.
3. Надайте характеристику найбільш поширених стилів педагогічної діяльності.
4. Які стадії проходить педагогічна взаємодія зі здобувачами?
5. Надайте визначення поняттю «педагогічна майстерність».
6. Які характерні особливості має педагогічна мотивація?

Завдання: скласти інфографіку з теми.

Інфографіка – це наочне представлення значущої інформації з досліджуваної теми у лаконічній графічній формі. Запорука створення успішної інфографіки – єдність тексту та зображень.

Вимоги до оформлення:

- Інфографіка повинна мати чітку та зрозумілу структуру; має бути початок, середина та завершення.
- В інфографіці необхідно використовувати інформацію з перевірених літературних джерел, які мають бути обов'язково вказані наприкінці роботи.
- Повинно бути ретельне опрацювання матеріалу з відповідної теми, розробка детального плану, що має включати:
 - структуру інфографіки,
 - послідовність інформаційних блоків,
 - колір та розміщення елементів,
 - гарнітура та розмір шрифтів,

– добір ілюстративного матеріалу.

Для виконання завдання можуть бути використанні наступні ресурси: Easel.ly; Picktochart; Infogr.am та ін.

Рекомендована література:

1. Бутенко Л. Л., Ігнатів О. Г., Швирка В. М. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. Старобільськ, 2015. 112 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 304 с.
3. Євтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В. Педагогічна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2018. 420 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.
5. Левус Н. І., Волошок О. В. Педагогічна психологія в схемах і таблицях : навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка; Артос, 2015. 340 с.
6. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навч. посібник. Київ: Каравела, 2019. 264 с.

Тема 6. Порівняльний аналіз професійно-педагогічного спілкування з учнями та педагогічним колективом

Мета: дослідити особливості та бар'єри професійної комунікації в освітньому процесі.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на врахування різниці в стилі та ефективності комунікації між педагогами та здобувачами освіти, а також у взаємодії з колегами; порівнянні їхніх потреб та вимог до спілкування. При вивченні літератури необхідним є з'ясування особливостей педагогічного спілкування, встановленні причин взаємних непорозумінь у спілкуванні та знайденні шляхів для їх подолання шляхом підвищення рівня професійної підготовки педагогів та розвитку їхніх навичок професійної комунікації. Важливим є

зробити акцент на основних принципах педагогічного комунікативного процесу та визначення особливостей спілкування з різними категоріями здобувачів та колегами, зокрема, на значенні емоційного інтелекту та розвитку навичок міжособистісного спілкування.

Термінологічний тезаурус: професійно-педагогічне спілкування, педагогічний комунікативний процес, навички міжособистісного спілкування, емоційний інтелект, педагогічний колектив, педагогічний такт, ефективність професійно-педагогічного спілкування, соціальна компетентність педагога, педагогічна рефлексія, бар'єри педагогічного спілкування.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть характерну особливість педагогічного спілкування.
2. Назвіть етапи педагогічного спілкування.
3. Які функції виконує педагогічне спілкування?
4. У чому полягає соціальна роль педагогічного спілкування?
5. Назвіть профілактичні заходи бар'єрності педагогічного спілкування.
6. Назвіть класифікацію моделей педагогічного спілкування.
7. Наведіть характерні особливості педагогічного спілкування у педагогічному колективі.

Завдання: скласти опорний конспект з теми.

Рекомендована література:

1. Бутенко Л. Л., Ігнатович О. Г., Швирка В. М. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. Старобільськ, 2015. 112 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 304 с.
3. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Лекції : навч. посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 144 с.

4. Педагогічна та професійна психологія : конспект лекцій здобувачів. Уклад. Богдан Ж. Б., Солодовник Т. О. Харків : НТУ «ХП», 2016. 68 с.
5. Психологічна служба в освіті [Електронний ресурс]: наук.-допом. бібліогр. покажч. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека, уклад. Л. Дейнека. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2019. 157 назв.
6. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова і педагогічна психологія: підручник. К., 2017. 480 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

Психологічна служба у сфері освіти

Тема 7. Специфіка організації психологічної служби в системі освіти України

Мета: ознайомитись з особливостями функціонування та організацією психологічної служби в українській системі освіти.

Методичні вказівки: студентам необхідно звернути увагу на питання, як працює психологічна служба в закладах освіти, які є завдання та функції психологів у системі освіти, які методи та інструменти використовують психологи у своїй роботі зі здобувачами, батьками та педагогами. Розглянути питання організації та координації діяльності психологічної служби на рівні закладів освіти, району та області, а також взаємодії психологічної служби з іншими службами та інституціями у системі освіти.

Термінологічний тезаурус: психологічна служба, система освіти України, психологічна допомога, психологічна консультація, комплексна психологічна діагностика, психологічна реабілітація, психологічне консультування, психологічний супровід, профілактика психологічних проблем, психологічна діагностика, психологічне просвітництво, психологічна культура закладу освіти, психологічний тренінг.

Питання для самоконтролю

1. Яка мета психологічної служби в системі освіти України?
2. Які основні завдання психологічної служби в закладах освіти?
3. Які методи та прийоми використовують психологи для підтримки здобувачів освіти та педагогів?
4. Які можливості мають здобувачі та педагоги для звернення до психологічної служби?
5. Як психологічна служба сприяє формуванню психологічної культури закладу освіти?
6. Які переваги використання тренінгів у роботі психологічної служби в школі?
7. Які можливості є для професійного розвитку психологів, які працюють в системі освіти України?

Завдання: скласти інфографіку з теми.

Рекомендована література:

1. Бутенко Л. Л., Ігнатович О. Г., Швирка В. М. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. Старобільськ, 2015. 112 с.
2. Євтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В. Педагогічна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2018. 420 с.
3. Психологічна служба: Підруч. / В. Г. Панок (наук. ред.), А. Г. Обухівська, В. Д. Острова та ін. Київ : Ніка-Центр, 2016. 362 с.
4. Психологічна служба в системі освіти: Курс лекцій. Укладач: І. С. Загурська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. 166 с.
5. Психологічна служба в освіті [Електронний ресурс]: наук.-допом. бібліогр. покажч. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека, уклад. Л. Дейнека. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2019. 157 назв.

Тема 8. Психолого-педагогічний супровід в навчально-виховному процесі

Мета: ознайомитися з різними аспектами роботи психолога та педагога у процесі навчання та виховання здобувачів освіти.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на те, що основними принципами психолого-педагогічного супроводу є індивідуальний підхід до учнів, врахування їхніх потреб та інтересів, співпраця з батьками з метою формування мотивації до навчання та саморозвитку здобувачів освіти; особливості роботи з різними категоріями здобувачів (з особливими потребами, обдарованими, зі складними життєвими обставинами тощо); формування навичок соціалізації та адаптації до різних умов середовища; розробку освітніх програм з метою психологічного комфорту протягом всього навчально-виховного процесу.

Термінологічний тезаурус: психологічний супровід, педагогічний супровід, психолого-педагогічний супровід, індивідуальний підхід, ціннісно-сміслові орієнтації, коректувально-розвивальна робота, адаптація, соціалізація, самореалізація, емоційне благополуччя, соціальне благополуччя, обдарованість, інклюзія, індивідуалізація навчання.

Питання для самоконтролю

1. Що таке психолого-педагогічний супровід в навчально-виховному процесі?
2. Які принципи лежать в основі психолого-педагогічного супроводу?
3. Назвіть компоненти психолого-педагогічного супроводу.
4. Які завдання ставлять перед психологом та педагогом у процесі супроводу?
5. Які переваги має індивідуальний підхід до учнів у процесі навчання?
6. Як можна співпрацювати з батьками у процесі психолого-педагогічного супроводу?

7. Яким чином можна забезпечити нормальний розвиток дитини у процесі психолого-педагогічного супроводу?

Завдання: виконати практичне завдання з теми.

Ознайомитися з методикою для діагностики навчальної мотивації студентів.

Інструкція до тесту

Оцініть за 5-бальною системою наведені мотиви навчальної діяльності за вагомістю для Вас: 1 бал відповідає мінімальній значущості мотиву, 5 балів – максимальній.

Оцініть ступінь згоди з відповідями на запитання: “Для чого я навчаюсь?”.

1. Тому що мені подобається обрана професія.

1 2 3 4 5

2. Щоб забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності.

1 2 3 4 5

3. Хочу стати фахівцем.

1 2 3 4 5

4. Щоб дати відповіді на актуальні питання, що стосуються сфери майбутньої професійної діяльності.

1 2 3 4 5

5. Хочу повною мірою використовувати наявні у мене задатки, здібності та схильності до обраної професії.

1 2 3 4 5

6. Щоб не відставати від друзів.

1 2 3 4 5

7. Щоб працювати з людьми, треба мати глибокі та всебічні знання.

1 2 3 4 5

8. Тому що хочу бути серед кращих студентів.

1 2 3 4 5

9. Тому що хочу, щоб наша навчальна група стала найкращою в інституті.

1 2 3 4 5

10. Щоб заводити знайомства та спілкуватися з цікавими людьми.

1 2 3 4 5

11. Тому що отримані знання дозволять мені досягти всього необхідного.

1 2 3 4 5

12. Необхідно закінчити інститут, щоб у знайомих не змінилася думка про мене, як про здібну, перспективну людину.
1 2 3 4 5
13. Щоб уникнути засудження та покарання за погане навчання.
1 2 3 4 5
14. Хочу бути шановною людиною навчального колективу.
1 2 3 4 5
15. Не хочу відставати від однокурсників, не хочу опинитися серед відстаючих.
1 2 3 4 5
16. Тому що від успіхів у навчанні залежить рівень моєї матеріальної забезпеченості у майбутньому.
1 2 3 4 5
17. Успішно вчитися, складати іспити на «4» та «5».
1 2 3 4 5
18. Просто подобається вчитися.
1 2 3 4 5
19. Потрапивши до інституту, змушений вчитися, щоб закінчити його.
1 2 3 4 5
20. Бути постійно готовим до чергових занять.
1 2 3 4 5
21. Успішно продовжити навчання на наступних курсах, щоб дати відповіді на конкретні навчальні питання.
1 2 3 4 5
22. Щоб придбати глибокі та міцні знання.
1 2 3 4 5
23. Тому що в майбутньому думаю зайнятися науковою діяльністю за фахом.
1 2 3 4 5
24. Будь-які знання знадобляться у майбутній професії.
1 2 3 4 5
25. Тому що хочу принести більше користі суспільству.
1 2 3 4 5
26. Стати висококваліфікованим фахівцем.
1 2 3 4 5
27. Щоб дізнаватися про нове, займатися творчою діяльністю.
1 2 3 4 5
28. Щоб дати відповіді на проблеми розвитку суспільства, життєдіяльності людей.

1 2 3 4 5

29. Бути на хорошому рахунку у викладачів.

1 2 3 4 5

30. Домогтися схвалення батьків та оточуючих.

1 2 3 4 5

31. Навчаюся заради виконання обов'язку перед батьками, школою.

1 2 3 4 5

32. Тому що знання надають мені впевненості у собі.

1 2 3 4 5

33. Тому що від успіхів у навчанні залежить моє майбутнє службове становище.

1 2 3 4 5

34. Хочу отримати диплом з хорошими оцінками, щоб мати перевагу перед іншими.

1 2 3 4 5

Обробка та інтерпретація результатів тесту

→ Шкала 1. Комунікативні мотиви: 7, 10, 14, 32.

→ Шкала 2. Мотиви уникнення: 6, 12, 13, 15, 19.

→ Шкала 3. Мотиви престижу: 8, 9, 29, 30, 34.

→ Шкала 4. Професійні мотиви: 1, 2, 3, 4, 5, 26.

→ Шкала 5. Мотиви творчої самореалізації: 27, 28.

→ Шкала 6. Навчально-пізнавальні мотиви: 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24.

→ Шкала 7. Соціальні мотиви: 11, 16, 25, 31, 33.

Під час обробки результатів тестування необхідно підрахувати середній показник за кожною шкалою опитувальника.

Рекомендована література:

1. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Лекції : навч. посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 144 с.
2. Педагогічна та професійна психологія : конспект лекцій здобувачів. Уклад. Богдан Ж. Б., Солодовник Т. О. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. 68 с.
3. Психологічна служба: Підруч. / В. Г. Панок (наук. ред.), А. Г. Обухівська, В. Д. Острова та ін. Київ : Ніка-Центр, 2016. 362 с.

4. Психологічна служба в системі освіти: Курс лекцій. Укладач: І. С. Загурська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 166 с.
5. Психологічна служба в освіті [Електронний ресурс]: наук.-допом. бібліогр. покажч. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека, уклад. Л. Дейнека. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2019. 157 назв.
6. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова і педагогічна психологія: підручник. К., 2017. 480 с.
7. Чала Ю. М., Шахрайчук А. М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.

Тема 9. Робота психолога з дітьми початкової школи

Мета: ознайомити здобувачів з особливостями психологічної підтримки та супроводу дітей початкової школи в навчально-виховному процесі.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на психологічні особливості дітей початкової школи, в тому числі на їхні фізіологічні та психічні характеристики, емоційний стан, взаємини з навколишнім світом. При вивченні літератури акцент необхідно зробити на наступних питаннях: адаптація до нового середовища, формування соціальної компетентності, структурування часу та регулювання емоційного стану; діагностика психічного стану та індивідуальних особливостей дитини на початку навчання; розроблення та реалізація індивідуальних програм психологічної підтримки та корекції; використання ігрових технік, технік релаксації та інших методів; організація групових та індивідуальних занять з розвитку та підтримки психічного здоров'я дітей; взаємодія психологів з вчителями та іншими фахівцями навчального закладу для забезпечення комплексного підходу до розвитку та підтримки дітей; співпраця з батьками для виявлення та розв'язання проблем дитини на початку навчання; організація тренінгів, лекцій та інших заходів для педагогів та батьків з просвітницькою метою.

Термінологічний тезаурус: молодший шкільний вік, адаптація до школи, мотивація учіння, початкова школа, групи розвитку, проблеми спілкування, дитячі страхи, соціально спрямована поведінка, психологічна готовність, психолого-педагогічний консилиум, психолого-корекційні заходи, психодіагностика, криза 7-ми років.

Питання для самоконтролю

1. Які основні завдання психолога в роботі з дітьми початкової школи?
2. Які методи та засоби використовує психолог для роботи з дітьми?
3. Як психолог може сприяти адаптації дитини до шкільного життя?
4. Які методики використовуються психологом для діагностики психологічного стану дитини?
5. Як психолог може сприяти формуванню позитивної мотивації до навчання та саморозвитку у дітей?

Завдання: підготувати презентацію з теми.

Рекомендована література:

1. Бутенко Л. Л., Ігнатович О. Г., Швирка В. М. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. Старобільськ, 2015. 112 с.
2. Євтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В. Педагогічна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2018. 420 с.
3. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.
4. Психологічна служба: Підруч. / В. Г. Панок (наук. ред.), А. Г. Обухівська, В. Д. Острова та ін. Київ : Ніка-Центр, 2016. 362 с.
5. Психологічна служба в системі освіти: Курс лекцій. Укладач: І. С. Загурська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 166 с.

6. Психологічна служба в освіті [Електронний ресурс]: наук.-допом. бібліогр. покажч. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека, уклад. Л.Дейнека. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2019. 157 назв.
7. Турищева Л., Дорожко І., Малихіна О. Шкільний психолог в умовах НУШ. Професійний супровід початкової ланки освіти. Х.: Основа, 2020. 144 с.

Тема 10. Особливості роботи психолога з дітьми середньої та старшої ланки школи

Мета: ознайомити здобувачів зі специфікою потреб та проблем учнів середньої та старшої школи, методами та стратегіями, які допомагають психологам забезпечувати ефективну підтримку та допомогу дітям у їхньому психологічному розвитку та навчанні.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на те, що робота психолога у середній та старшій школах має свої характерні особливості. Загальним є те, що в обох ланках психолог може працювати з учнями, які мають різні проблеми зі своїм психічним станом (тривога, депресія, низька самооцінка та інші); може проводити індивідуальні консультації з учнями, щоб допомогти їм зрозуміти та подолати емоційні труднощі; може працювати з батьками та вчителями, щоб забезпечити підтримку та сприяння для учнів у школі та вдома.

При вивченні літератури здобувачам необхідно засвоїти наступне. Метою психологічної служби у середній школі є, перш за все, психологічна підтримка учнів, їхніх батьків та вчителів, що допомагає створити сприятливі умови для розвитку та навчання. У старшій школі психолог може допомогти старшокласникам з питань вибору професії та навчального закладу; може працювати з класними колективами, проводити тренінги та семінари зі старшокласниками на теми, які стосуються підвищення емоційної компетентності, розвитку соціальної взаємодії, комунікації та інших важливих навичок.

Термінологічний тезаурус: підлітковий вік, криза підліткового віку, юнацький вік, провідний вид діяльності, міжособистісна комунікація, соціальна активність, самосвідомість, почуття дорослості, конфлікт, професійна орієнтація, професійна просвіта, консультативно-методична робота.

Питання для самоконтролю

1. Які особливості роботи психолога з дітьми середньої ланки школи?
2. Які особливості роботи психолога з дітьми старшої ланки школи?
3. Як психолог може сприяти соціальній адаптації учнів середньої та старшої ланки школи?
4. Як психолог може сприяти підвищенню психологічної культури серед учнів та педагогічного колективу школи?
5. У чому полягає криза підліткового віку?
6. Охарактеризуйте поняття «професійна просвіта».

Завдання: підготувати доповідь з теми.

Для успішного представлення теми в усній формі у вигляді **доповіді** на занятті необхідно дотримуватися наступних рекомендацій:

- Підготовку доповіді необхідно починати заздалегідь: вивчити літературу з теми, скласти план, продумати структуру та підібрати приклади.
- Структура повинна мати такі елементи: вступ, основна частина та висновки.

У вступі необхідно обґрунтувати обрану тему доповіді, вказати актуальність проблеми та значення, зазначити мету доповіді, викласти історію питання.

В основній частині важливим є подання характеристики висвітленої проблеми та надати детальний і послідовний аналіз.

Висновки мають бути чіткими, лаконічними. Загальноприйнятим є повторення основної думки задля акцентування обраної теми, а у кінці підсумувати найбільш важливі положення.

- Час виступу обмежений до 7 хвилин.

Рекомендована література:

1. Бутенко Л. Л., Ігнатович О. Г., Швирка В. М. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. Старобільськ, 2015. 112 с.
2. Євтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В. Педагогічна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2018. 420 с.
3. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.
4. Психологічна служба: Підруч. / В. Г. Панок (наук. ред.), А. Г. Обухівська, В. Д. Острова та ін. Київ : Ніка-Центр, 2016. 362 с.
5. Психологічна служба в системі освіти: Курс лекцій. Укладач: І. С. Загурська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 166 с.
8. Психологічна служба в освіті [Електронний ресурс]: наук.-допом. бібліогр. покажч. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека, уклад. Л. Дейнека. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2019. 157 назв.

Тема 11. Основні завдання та методи роботи психологічної служби позашкільного закладу

Мета: ознайомитися зі специфікою роботи психолога у закладах позашкільної освіти, спрямованої на забезпечення сприятливих умов для творчого розвитку особистості гуртківців.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на те, яку роль та функції виконують заклади позашкільної освіти у всебічному розвитку, адаптації та соціалізації гуртківців; основні завдання та методи роботи психологічної служби в позашкільних закладах; вимоги та права психологічної служби в позашкільних закладах; механізми співпраці психологічної служби з іншими спеціалістами та педагогами позашкільних закладів з метою ефективної роботи з учасниками навчально-виховного процесу.

Термінологічний тезаурус: позашкільні навчальні заклади, позашкільні навчально-виховні заклади, творчий розвиток, психолого-педагогічна культура, психологічна допомога, консультування, тренінги, розвиток соціальних навичок, психокорекційна робота, групова робота, емоційний розвиток.

Питання для самоконтролю

1. Які завдання стоять перед психологічною службою позашкільного закладу?
2. Які методи роботи використовує психологічна служба позашкільного закладу?
3. Яку роль відіграє психологічна служба у розвитку особистості дітей та молоді?
4. Як здійснюється моніторинг та оцінка результатів роботи психологічної служби позашкільного закладу?
5. Які методи використовуються для розвитку соціальних навичок у дітей та молоді в психологічній службі позашкільного закладу?

Завдання: підготувати доповідь з теми.

Рекомендована література:

1. Бутенко Л. Л., Ігнатович О. Г., Швирка В. М. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. Старобільськ, 2015. 112 с.
2. Євтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В. Педагогічна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2018. 420 с.
3. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.
4. Психологічна служба: Підруч. / В. Г. Панок (наук. ред.), А. Г. Обухівська, В. Д. Острова та ін. Київ : Ніка-Центр, 2016. 362 с.
5. Психологічна служба в системі освіти: Курс лекцій. Укладач: І. С. Загурська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 166 с.

6. Психологічна служба в освіті [Електронний ресурс]: наук.-допом. бібліогр. покажч. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека, уклад. Л. Дейнека. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2019. 157 назв.

Тема 12. Напрями роботи та функції психологічної служби у закладах вищої освіти

Мета: дослідити роль психологічної служби у студентському житті та підтримці психологічного благополуччя студентів.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на основні завдання, функції та методи роботи психологічної служби у закладах вищої освіти; психологічні особливості представників студентства та найбільш поширені проблеми, з якими звертаються по допомогу, зокрема, адаптація у новому освітньому просторі, гуртожитку тощо; специфіку психологічної підтримки студентів з різними потребами та вимогами. Психологи працюють зі студентами для створення безпечного середовища, яке допоможе їм зосередитися на навчанні та досягненні своїх цілей; допомагають навчитися краще розуміти себе та навколишній світ, вирішувати конфлікти та встановлювати здорові стосунки; здійснюють профілактичну роботу, спрямовану на попередження психологічних проблем; координують роботу з іншими службами та спеціалістами, щоб забезпечити повну та комплексну підтримку студентів.

При вивченні літератури здобувачам необхідно зробити акцент на наступному. Психологічна служба ЗВО працює не лише зі студентами, а й з викладачами, зокрема, надавати індивідуальні консультації; проводити тренінги для викладачів, щоб підвищити їх навички спілкування зі студентами, управління конфліктами між викладачами та студентами, викладачами та адміністрацією, а також між самими викладачами; може пропонувати викладачам психологічний супровід у випадку важких життєвих ситуацій або стресових подій на роботі; може допомогти викладачам у плануванні та реалізації професійного розвитку, підвищенні кваліфікації та зміцненні психологічної стійкості;

може проводити тренінги та семінари з розвитку професійних навичок викладачів, сприяти формуванню педагогічної майстерності та підвищенню якості викладання.

Термінологічний тезаурус: вища освіта, заклади вищої освіти, студенти, психологічна допомога, психологічне консультування, тестування, діагностика, психотерапія, адаптація, психологічна підтримка, конфліктологія, емоційний стан, саморозвиток, самопізнання, групова робота, індивідуальна робота, психопрофілактика.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть напрями роботи психологічної служби закладів вищої освіти.
2. Які функції виконує психологічна служба у закладах вищої освіти?
3. Охарактеризуйте методи роботи психологічної служби закладів вищої освіти
4. На Вашу думку, з якими викликами стикається психологічна служба закладів вищої освіти?
5. Яким чином відрізняється роль психолога у співпраці зі студентами, викладачами та адміністрацією закладу вищої освіти?
6. Які вимоги ставлять до кваліфікації та компетенції психологів, які працюють у закладах вищої освіти?
7. Які перспективи розвитку психологічної служби у закладах вищої освіти в Україні?

Завдання: підготувати презентацію з теми.

Рекомендована література:

1. Бутенко Л. Л., Ігнатович О. Г., Швирка В. М. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. Старобільськ, 2015. 112 с.
2. Свтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В. Педагогічна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2018. 420 с.

3. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.
4. Психологічна служба: Підруч. / В. Г. Панок (наук. ред.), А. Г. Обухівська, В. Д. Острова та ін. Київ : Ніка-Центр, 2016. 362 с.
5. Психологічна служба в системі освіти: Курс лекцій. Укладач: І. С. Загурська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 166 с.
6. Психологічна служба в освіті [Електронний ресурс]: наук.-допом. бібліогр. покажч. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека, уклад. Л. Дейнека. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2019. 157 назв.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Амеліна О. С., Цуркан О. В. Дистанційне та змішане навчання. Досвід, поради, інструменти. Х.: Основа, 2022. 128 с.
2. Баришполь С. В. Психологічні ігри з елементами тренінгів у початковій школі: вчителю та психологу. К.: Основа, 2020. 158 с.
3. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 304 с.
4. Євтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В. Педагогічна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2018. 420 с.
5. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Лекції : навч. посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 144 с.
6. Зайченко Т. В., Теслюк В., Каленський А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : Навчальний посібник. К. : Ліра-К, 2018. 484 с.
7. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.
8. Левус Н. І., Волошок О. В. Педагогічна психологія в схемах і таблицях : навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка; Артос, 2015. 340 с.
9. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навч. посібник. Київ: Каравела, 2019. 264 с.
10. Педагогічна та професійна психологія : конспект лекцій здобувачів. Уклад. Богдан Ж. Б., Солодовник Т. О. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. 68 с.
11. Психологічна служба: підруч. / В. Г. Панок (наук. ред.), А. Г. Обухівська, В. Д. Острова та ін. Київ : Ніка-Центр, 2016. 362 с.
12. Психологічна служба в системі освіти: Курс лекцій. Укладач: І. С. Загурська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 166 с.
13. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи : навчальний посібник для студ. ВНЗ. Вид.3-є, випр. І доп. К. : Каравелла, 2018. 320 с.

14. Психологічна служба в освіті [Електронний ресурс]: наук.-допом. бібліогр. покажч. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека, уклад. Л. Дейнека. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2019. 157 назв.
15. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. та ін. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібник. Київ : Просвіта, 2019. 400 с.
16. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова і педагогічна психологія: підручник. К., 2017. 480 с.
17. Турищева Л., Дорожко І., Малихіна О. Шкільний психолог в умовах НУШ. Професійний супровід початкової ланки освіти. Х.: Основа, 2020. 144 с.

Додаткова

1. Бутенко Л. Л., Ігнатович О. Г., Швирка В. М. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання : метод. посіб. для студ. Старобільськ, 2015. 112 с.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII // Урядовий кур'єр від 04.10.2017 – № 186.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 року. № 2657-VIII. Відомості Верховної Ради України від 01.02.2019 р., № 5, ст. 33. 11
4. Гудімова А. Х., Псядло Е. М. Кібербулінг як сучасна психолого-педагогічна проблема підліткового періоду. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні підходи та перспективи професійного розвитку фахівців соціономічних професій» (м. Вінниця, 19 червня 2020 р.). Вінниця, 2020. С. 224–228.
5. Коброслі А. Х., Простомолотов В. Ф. Зіставлення психологічних профілів успішно та посередньо встигаючих студентів. Психіатрія, неврологія та медична психологія. 2016. Т. 3, 2 (6). С. 77–84.

6. Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1018-р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80>
7. Наказ МОН України від 22.05.2018 р. № 509 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text>
8. Онаць О., Данко А. Психологічні аспекти педагогіки партнерської взаємодії в закладах освіти в підручнику для керівника. Проблеми сучасного підручника, 2023. Вип. 29. С. 172-84.
9. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років. URL : http://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_konserc.pdf
10. Психологічна служба : Підруч. / за ред. В.Г.Панок. Київ: Ніка-Центр, 2016. 362 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Кабінет Міністрів України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>
3. Законодавство України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua/>
4. <https://classroom.google.com/c/NTUxNTgyMTQ0Mjcx?cjc=trrbrz4>

Навчальне видання

ПСИХОЛОГІЯ ОСВІТИ

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до самостійної роботи

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 «Психологія»**

Електронне практичне видання

Укладач

Гудімова Алісар Халєдівна

В авторській редакції

Затвердж. авт. 24.01.2023. Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним
забезпеченням для читання файлів формату PDF.

Обсяг 0,9 МБ. Зам. № 2644.

Видавець і виготовлювач

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р.
65082, м. Одеса, вул. Єлісаветинська, 12, Україна
Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: druk@onu.edu.ua